

О. С. Дудукалова

Бердянський державний педагогічний університет
e-mail: alexandra_kiss15@mail.ru**СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

У статті розглядаються та аналізуються сутність та структура готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. Зокрема, розглядається проблема визначення компонентів структури готовності до професійної діяльності зазначених фахівців, визначаються труднощі, з якими стикаються майбутні інженери-педагоги економічного профілю. Наголошено на важливості рівня сформованості мотиваційного компонента структури готовності. Готовність до професійної діяльності тісно пов'язана з мотивацією, яка не тільки визначає актуальність такої діяльності, але і перспективу її розвитку в потрібному напрямку або перенесення на інші галузі. Проведено дослідження з метою оцінки рівня сформованості мотиваційного компонента готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. Результати анкетування показали, що найбільша кількість студентів мають середній рівень мотивації, тому виникає необхідність у формуванні готовності до професійної діяльності в період навчання.

Ключові слова: вища освіта, інженер-педагог, готовність до професійної діяльності, компоненти готовності до професійної діяльності, сутність та структура.

Постановка проблеми. Підвищення ефективності функціонування економічної системи в Україні зумовлює потребу суспільства в інженерах-педагогах економічного профілю, які відповідають вимогам розвитку фахового середовища в професійному та особистісному аспектах.

Серед стратегічних завдань реформування вищої освіти України, визначених Указом Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року», є підвищення її якісного рівня освіти, яке має бути спрямовано на забезпечення економічного зростання держави та розв'язання соціальних проблем суспільства. Одним із напрямків розв'язання цього завдання є вдосконалення навчально-виховного процесу в інженерно-педагогічних закладах освіти.

Професійна діяльність інженера-педагога включає одночасно дві самостійні сфери – педагогічну та інженерну. Це, безперечно, один зі складних видів професійної діяльності, який має низку особливостей. Інженер-педагог, крім підготовленості до педагогічної діяльності, має володіти спеціальними знаннями, здійснювати навчально-виробничу, організаційно-методичну діяльність з професійної підготовки студентів. Усе це потребує неабиякої професійної підготовки, наявності професійних знань, умінь, які є найважливішим компонентом кваліфікаційної характеристики інженера-педагога [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему підготовки інженерно-педагогічних кадрів порушували у своїх працях С.Ф. Аргюх, С.Я. Батишев, В.К. Блюхер, Г.Е. Зборовський, Е.Ф. Зеєр, Р.А. Карпова, В.Т. Кудрявцев, Н.В. Кузьміна, П.Г. Лузан, О.Г. Романовський, І.І. Лобач; В.С. Ледньов, П.І. Підкасистий, зокрема, професійній діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю присвячені наукові розвідки Н.О. Брюханової, О.Р. Ганопольского, О.Е. Коваленко.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показує, що, незважаючи на розуміння важливості готовності в практиці вищої школи, ця проблема залишається недостатньо розробленою. Огляд наукових робіт з проблеми готовності до професійної діяльності свідчить про те, що глибше розкриті окремі її аспекти, проте відсутні роботи, в яких обґрунтовано формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності.

Метою статті є визначення та дослідження сутності та структури готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю.

Методи дослідження – теоретичні – аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури, законодавчо-нормативних документів, педагогічного досвіду з метою визначення сучасного стану досліджуваної проблеми, синтез, порівняння; емпіричний – анкетування – з метою визначення готовності студентів інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності; статистичні – методи математичної статистики для визначення значущості й вірогідності отриманих результатів.

Виклад основного матеріалу. Готовність розглядається в сучасній психологічній, соціологічній та філософській літературі, як цілісне направлене вираження особистості, що містить мотиви, погляди, переконання, вольові й інтелектуальні якості, знання, уміння та навички, налаштування на професійну діяльність і поведінку, яке характеризує сформованість її якостей для виконання діяльності обраної професії [3].

Вивчаючи готовність до професійної діяльності економістів В.В. Різник дала таке визначення цьому поняттю: «готовність до професійної діяльності майбутніх фахівців економічних спеціальностей – це складне особистісне утворення, що є комплексним відображенням цілого ряду особистісних рис і професійних якостей, важливих для успішної професійної діяльності» [6, с.136-141].

У дисертаційному дослідженні І.В. Носач вивчала проблему формування професійних умінь і навичок майбутніх економістів у процесі вивчення інтегративних фахових дисциплін. Вона виділила такі компоненти готовності економіста до професійної діяльності як мотиваційний, ціннісний, когнітивний і професійну самосвідомість [5].

На думку О.А. Абдулліної, В.О. Сластьоніна та інших дослідників, у структурі особистості фахівця центральне місце займає мотиваційно-ціннісне ставлення до професійної діяльності. Якщо майбутній фахівець свідомо й обґрунтовано зробив вибір професії, то можна прогнозувати формування в нього чіткої, конструктивної соціально-професійної позиції. Активно-позитивне ставлення до майбутньої професійної діяльності є стрижнем, навколо якого конструюються властивості та якості особистості фахівця-професіонала [1, с.21-23; 7].

Проаналізувавши наукову літературу щодо професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю, можемо зробити певний висновок щодо сутності та структури готовності зазначених фахівців. Так готовність інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, на нашу думку, є цілісним утворенням, інтегративною властивістю його особистості, системою якостей, які забезпечують здатність до впровадження принципів інженерно-педагогічної культури в навчальному процесі та на виробництві та має таку структуру, яка складається з наступних компонентів:

- 1) мотиваційно-ціннісний компонент (потреба успішно вирішувати професійні завдання, інтерес до процесу їх вирішення, прагнення досягти успіху і показати себе з кращого боку і т.д.);
- 2) когнітивний компонент (розуміння професійних завдань, оцінка їх значущості, знання способів вирішення і т.д.);
- 3) операційно-діяльнісний компонент (інженерно-педагогічні вміння і навички, знання з фаху (педагогічні та економічні знання).
- 4) технологічний компонент (інноваційні технології, тобто застосування нових підходів та методик у професійній діяльності).

Готовність до професійної діяльності тісно пов'язана з мотивацією, яка не тільки визначає актуальність такої діяльності, а

й перспективу її розвитку в потрібному напрямі або перенесення на інші галузі. Готовність формується успішно тоді, коли в студента розвинута позитивна мотивація засвоєння інженерно-педагогічних знань і вмінь. З огляду на це провідним системоутворюючим чинником є усвідомлення майбутнім фахівцем інженерно-педагогічної діяльності як свого професійного обов'язку, що є результатом осмислення навчально-виробничих проблем, необхідності та можливості їх вирішення.

Мотиваційно-ціннісний компонент готовності майбутнього інженера-педагога економічного профілю до професійної діяльності передбачає також глибоке розуміння ним різноманітної цінності інженерно-педагогічної підготовки: економічної, пізнавальної, естетичної, моральної, розвивальної тощо [4].

Когнітивний компонент включає в себе розуміння поставлених завдань, знання способів їх вирішення та засобів досягнення мети, аналіз ймовірних змін ситуації – фактично це когнітивний аналіз ситуації і пошук способів вирішення завдання.

Операційно-діяльнісний компонент готовності інженера-педагога до майбутньої професійної діяльності передбачає оперування фахівцем усіма необхідними методиками отримання та обробки інженерно-педагогічної інформації. Наприклад, майбутній фахівець повинен досконало володіти методиками та уміти проводити всі види занять, аналізувати взаємодію педагогічної теорії і практики; використовувати понятійний апарат методології педагогіки; аналізувати педагогічні системи, педагогічний процес тощо; реалізувати принципи процесу навчання; застосовувати технологічні засади (мета, зміст, методи, засоби, форми) педагогічного процесу; прогнозувати і аналізувати шлях розвитку професійної освіти. А також повинен вміти вести пошук, збирати, систематизувати й нагромаджувати соціально-економічну, науково-методичну, довідкову та іншу інформацію; здійснювати постановку завдань для впровадження програм його забезпечення з автоматизації інформаційних потоків на підприємстві. Цей компонент визначається глибиною та обсягом отриманих знань, повнотою інженерно-педагогічних умінь.

Технологічний компонент характеризується конструктивним підходом інженера-педагога до професійної діяльності, впровадження інженерно-педагогічних принципів у діяльність навчальних закладів системи вищої освіти, застосування нових підходів та методик у навчальному процесі.

Зазначимо, що дослідники професійної готовності фахівців, зокрема економічного профілю, приділяють особливу увагу саме мотиваційному компоненту.

З метою виявлення готовності до професійної діяльності нами було проведено експеримент щодо оцінки рівня сформованості мотиваційного компонента у майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю. Студентам 3 курсу Бердянського державного педагогічного університету було запропоновано взяти участь в анкетуванні.

На шкалі відповідей потрібно було обрати один з наступних варіантів:

- 1 – не погоджуюся з твердженням;
- 2 – більше не погоджуюся, ніж погоджуюсь;
- 3 – і так, і ні;
- 4 – більше погоджуюся, ніж не погоджуюся;
- 5 – повністю погоджуюся з твердженням.

Твердження були наступні:

1. Вважаю, що кожний сучасний фахівець даного профілю повинен вміти застосовувати інноваційні технології навчання у професійній діяльності.

2. Цікавлюся останніми тенденціями в галузі педагогіки та економіки.

3. Думаю, що володіння сучасними знаннями в галузі освіти дозволить мені працювати на більш високому рівні, підвищить професіоналізм.

4. Отримую задоволення від того, що я працюватиму на високому професійному рівні.

5. Мені цікаво вивчати сучасну педагогічну теорію і практику, а також наукові дисципліни предметної галузі знань; оволодівати методиками проектування, організації

проведення занять із дисциплін економічного циклу, оскільки бачу в цьому необхідність для подальшого застосування цих знань та вмінь в майбутній професійній діяльності.

Оцінка рівня мотивації проводилась за п'ятибальною шкалою (від 1 до 5 балів), де 5 балів – еталонний рівень, потреба якісно виконувати професійну діяльність на основі використання сучасних педагогічних та інформаційних технологій, прояв інтересу до вивчення сутності педагогічної діяльності з одного боку, та визначенні сучасних підходів та останніх тенденцій в економіці з іншого значною мірою; 1 бал – відсутність бажання використовувати накопичені знання з фаху, що свідчить про несформованість мотивації.

Індивідуальний рівень мотивації майбутнього інженера-педагога ми оцінювали наступним чином: високий рівень – 21-25 балів, середній – 17-20, низький – 13-16.

Група складалась із 25 студентів. Результати анкетування були наступні: високий рівень мотивації мають 32% студентів, середній – 40%, низький – 28%.

Проведений аналіз результатів свідчить про те, що у майбутніх інженерів-педагогів, які мають високий рівень мотивації, переважають пізнавальні та професійні мотиви. Такі фахівці добре розуміють значення вивчення педагогічної технології та знань з економічної теорії для подальшої професійної діяльності. У майбутніх інженерів-педагогів, які мають середній рівень, переважають особистісні мотиви, пізнавальні та професійні мотиви розвинуті слабше, такі студенти не завжди розуміють значення отриманих знань з інтегрованої спеціальності у подальшій професійній діяльності. У майбутніх фахівців інженерно-педагогічного профілю, які мають низький рівень мотивації, пізнавальні та професійні мотиви розвинуті недостатньо, вони слабо розуміють значення вивчення основних аспектів та особливостей інженерно-педагогічної діяльності економічної спрямованості в процесі подальшого професійного становлення.

Висновки. Готовність до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю – це складне особистісне утворення, є комплексним відображенням цілої низки особистісних рис і професійних якостей, важливих для успішної професійної діяльності.

На підставі низки визначень поняття «готовності», а також аналізу підходів різних авторів по структурі готовності до професійної діяльності нами визначено такі компоненти готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та технологічний компоненти.

Усі компоненти структури готовності до професійної діяльності майбутніх інженерів-педагогів мають взаємозалежний, взаємопов'язаний і взаємопроникливий характер, завдяки чому і забезпечується цілісне узгодження характеристик людини як особистості і суб'єкта діяльності, а також успішність майбутньої професійної діяльності.

Перспективою подальших наукових розвідок є розробка моделі формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, спрямована на створення оптимальних умов формування професійної готовності майбутніх фахівців.

Список використаних джерел:

1. Абдулина О.А. Мониторинг качества профессиональной подготовки / О.А. Абдуллина // Педагогика. – 2005. – № 3. – С.21-23.
2. Артюх С.Ф. Педагогічні аспекти викладання інженерних дисциплін : посібник для викладачів / С.Ф. Артюх, О.Е. Коваленко та ін. – Х. : УПА, 2005. – 210 с.
3. Кашлев С.С. Интегративные методы обучения педагогике : учеб. пособ. / С.С. Кашлев. – Минск : Высшая школа, 2004. – 176 с.
4. Коваленко О.Е. Концепція професійно-педагогічної підготовки студентів інженерно-педагогічних спеціальностей / О.Е. Коваленко, Н.О. Брюханова, О.О. Мельниченко // Проблеми інженерно-педагогічної освіти : зб. наук. пр. – Х., 2005. – Вип. 10. – С.7-20.
5. Носач І.В. Формування професійних умінь і навичок майбутніх економістів у процесі вивчення інтегративних фахо-

вих дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 04 «Теорія і методика професійного навчання» / І.В. Носач. – К., 2008. – 232 с.

6. Різник В.В. Теоретичні засади формування готовності студентів економічних спеціальностей до професійної діяльності у вищій школі / В.В. Різник // Вісник Черкаського університету. – Черкаси, 2008. – Вип. 136. – С.136-141. – (Серія: Педагогічні науки).
7. Сластенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Сластенин, Л.С. Подымова. – М. : Магистр, 2003. – 308 с.

А. С. Дудукалова

Бердянський державний педагогічний університет

СУЩНОСТЬ И СТРУКТУРА ГОТОВНОСТИ К ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ ИНЖЕНЕРОВ-ПЕДАГОГОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье рассмотрены и проанализированы сущность и структура готовности к профессиональной деятельности будущих инженеров-педагогов экономического профиля. Анализ психолого-педагогической литературы показывает, что, несмотря на понимание важности готовности в практике высшей школы, эта проблема остается недостаточно разработанной. В частности, рассмотрена проблема определения компонентов структуры готовности к профессиональной деятельности указанных специалистов, определяются трудности, с которыми сталкиваются будущие инженеры-педагоги экономического профиля. Подчеркнута важность уровня сформированности мотивационного компонента структуры готовности. Так как готовность к профессиональной деятельности тесно связана с мотивацией, которая не только определяет актуальность такой деятельности, но и перспективу ее развития в нужном направлении или переноса на другие отрасли. Проведено исследование с целью

оценки уровня сформированности мотивационного компонента готовности к профессиональной деятельности будущих инженеров-педагогов экономического профиля.

Ключевые слова: высшее образование, инженер-педагог, готовность к профессиональной деятельности, компоненты готовности к профессиональной деятельности, сущность и структура.

A. S. Dudukalova

Berdyansk State Pedagogical University

THE ESSENCE AND STRUCTURE OF READINESS TO PROFESSIONAL ACTIVITY OF FUTURE ENGINEERS-TEACHERS OF ECONOMIC PROFILE

In the article there have been considered and analyzed the essence and structure of readiness to professional activity of future engineers-teachers of economic profile. The analysis of psychological and pedagogical literature shows that despite of understanding the importance of readiness in practice of higher school this problem is insufficiently worked out. There have been considered the problem of defining the components of the structure of readiness to professional activity of specialist. Some difficulties which appear at future engineers-teachers of economic profile are defined in the article. The author emphasizes the importance of formed motivational component of the structure of readiness. There have been carried out the research with the aim of estimation of the level of forming of motivational component of the structure of readiness to professional activity of future engineers-teachers of economic profile. The results of the survey have shown that the most students have middle level of motivation.

Key words: higher education, engender-teacher, the readiness to professional activity, components of readiness to professional activity, essence and structure.

Отримано: 30.05.2016

УДК 37.016:53

О. М. Кух, А. М. Кух

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
e-mail: okukh@mail.ru; kukh@i.ua

ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ В СИСТЕМІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТЬОГО ВЧИТЕЛЯ ФІЗИКИ

У статті аналізується проблема створення інформаційного освітнього середовища з позицій компонентного підходу та типових задач діяльності учителя(викладача). З'ясовано, що освітнє середовище будується з урахуванням суб'єктних, технологічних і технічних вирішень, на основі яких формуються інформаційні ресурси і технології інформаційної взаємодії. Запропоновано модель інформаційного освітнього середовища із залученням сервісів Google for Education. Розглянуто схему інформаційної взаємодії в системі методичної підготовки майбутнього вчителя фізики.

Ключові слова: інформаційне освітнє середовище, компонент, методична підготовка, модель, вчитель фізики.

Інформаційно-освітнє середовище (ІОС) визначається як система доступних користувачеві джерел інформації, способів і засобів її привласнення, а також умов інформаційної взаємодії суб'єкта з цими джерелами. Специфіка інформаційно-освітнього середовища визначається якісним складом її елементів, а також їх властивостями і функціями. В освітньо-інформаційному середовищі можна виділити компоненти – суб'єкт-ресурсний (визначає користувачів, розробників та учасників середовища), ідейно-технологічний (визначає технології збереження інформації, взаємодії суб'єктів і об'єктів та ідеологію використання інформації для одержання знань або освіти), матеріально-технічний (визначає апаратні засоби ІОС і умови їх використання). Відсутність одного з них призводить до неможливості існування ІОС.

Комбінації цих елементів, різноманітність властивостей і функцій останніх породжують різні модифікації інформаційно-освітнього середовища. Знаючи основні характеристики елементів інформаційно-освітнього середовища, можна здійснювати пошук її різних модифікацій. Можлива попередня оцінка їх освітнього ефекту у формі освітніх гіпотез та ідей. Сам процес вдосконалення освітньої системи можна визначити як послідовність результативніших відносно освітнього результату модифікацій її інформаційної метамоделі (рис. 1).

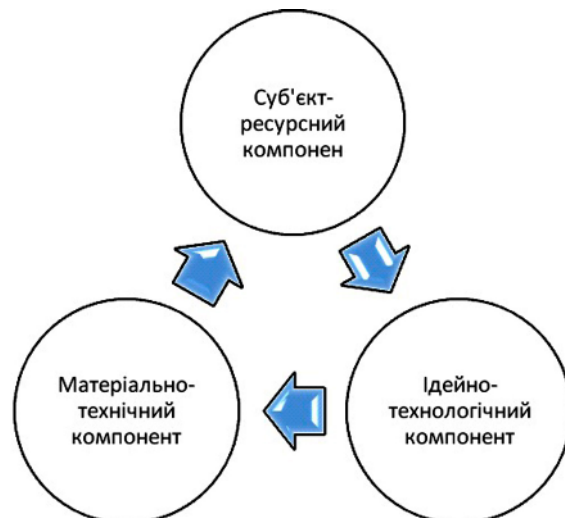

Рис. 1. Компоненти інформаційно-освітнього середовища

Інформаційно-освітнє середовище створюється з певною метою і розраховане на конкретного користувача, споживача. Ними можуть бути учні шкіл, студенти, особи, що хочуть підвищити свій освітній рівень, тощо. Тобто вони виступають суб'єктами середовища. До суб'єктів можна також